

De uitvinding van het wiel

Je kunt geen menselijke uitvinding verzinnen of de natuur is ons vóór geweest. Alles is al voor ons bedacht voordat we zelfs maar bestonden. Zo 'n 70 miljoen jaar voor de B52 en de Boeing 747 vlogen al Pteranodons ter grootte van een sportvliegtuigje krijsend door het zwerk. Vleermuizen, duiven en albatrossen doen het nog steeds, en met veel succes. Die vleermuizen navigeren bovendien met een soort radar-systeem op basis van geluidsgolven, en dat deden ze al in het Eoceen (zo 'n 50 miljoen jaar geleden). Ook duiven navigeren, maar dan anders. De sterren schijnen er iets mee te maken te hebben en alleen in dichte mist raken ze hun kluts kwijt. Onderzeeboten duiken en komen hoven volgens het principe van de zwemblaas van uw goudvis. Computers en -netwerken imiteren onze hersenen. De takjes vegetatie in een legerhelm met camouflagenetje zijn een uitvinding van de Zuidamerikaanse luiaard, die zijn vacht laat doorgroeien met groene wieren. Het drijfvermogen is uitgevonden door het Portugees oorlogsschip (een kwal), de nachtzichtkijker door de kerkuil, het zonnepaneel door de reptielehuid, de propellor door raderdierpjes, de straalmotor door de pijlknutvis, het betonijzer door kiezelsponzen, de stuwdam door de bever, de molensteen door de olifantekies, het pincet door krab en kreeft, de injectienaald door de brandnetel en ook door de bij. Genoeg zo? Terwijl ons dit alles met gepaste eerbied en schaamtegevoel zou moeten vervullen, doen we alsof we het zelf allemaal hebben uitgevonden.

Toch hebben we één ding zelf uitgevonden, zonder hulp van de natuur: het wiel! De natuur kent het wiel niet! Het wiel is ooit, in de verre oudheid, uitgevonden door een slimmerik die niet wilde wachten tot de octrooiwetgeving bestond (want stelt u zich de rijkdom voor die deze uitvinder - en nazaten - zou hebben vergaard wanneer voor elk geproduceerd wiel, zeg, één cent aan honorarium zou zijn uitgekeerd).

Zeker, de natuur kent de cirkel en de schijf, en de erop lijkende ellips en de spiraal, en uiteraard het ovold en de bol. Een vogelei op dwarse doorsnede is de perfecte cirkel. Regendruppels in een stille plas ook. Kalkplaatjes in het pantser van nanno-plankton, kleine éencellige algjes, zijn net fietswielletjes. Dikwijls elliptisch, maar ook vaak rond. De stap van een schijf naar een wiel is een kleine, schijnbaar althans, want in de natuur is het er nooit van gekomen. Het was dus de mens die er een stok door stak, precies in het midden. De as dus, waardoor de schijf een wiel werd. En toen was het hek van de dam. Met dat wiel, of een paar wielen en liefst zelfs twee paar wielen kon en kan de mens zich verplaatsen. Sneller en gerieflijker nog wanneer je er een paard, een os, een hond, een Javaan of een ezel bij inschakelt om als tractie te dienen. Met behulp van een uit de natuur geleende voortstuwder snelde de mens op wielen de rest van de natuur voorbij. Sinds de uitvinding van de motor (waar ook veel wielen aan te pas komen) is de natuur er niet meer bij nodig. Het wiel is van ons.

Onze maatschappij draait om de aanbidding van het wiel, en de cirkel in het algemeen. Wij aanbidden de auto: vier wielen eronder, één om te sturen, en ettelijke tand-, vlieg- en andere wielletjes voor de voortstuwing. Wij aanbidden de grammofoonplaat en de CD. Wij aanbidden het geld. Wij tooien ons met medailles na heldhaftigheden. Met het tandwielletje van Rotary in het revers; in een blauwgeruite kiel draaide hij aan het grote wiel; reservewiel in de kofferbak; de directie heeft een vliegwielfunctie; voorkomen dat we het wiel opnieuw uitvinden; een dubbeltje op 2 'n kant kan raar rollen.

Het wiel is voor ons het symbool geworden van de menselijke overwinning op de natuur. Zou het daardoor komen dat de ministers van Verkeer en van Milieu elkaar steeds in de haren zitten?

Jelle W.F. Reumer